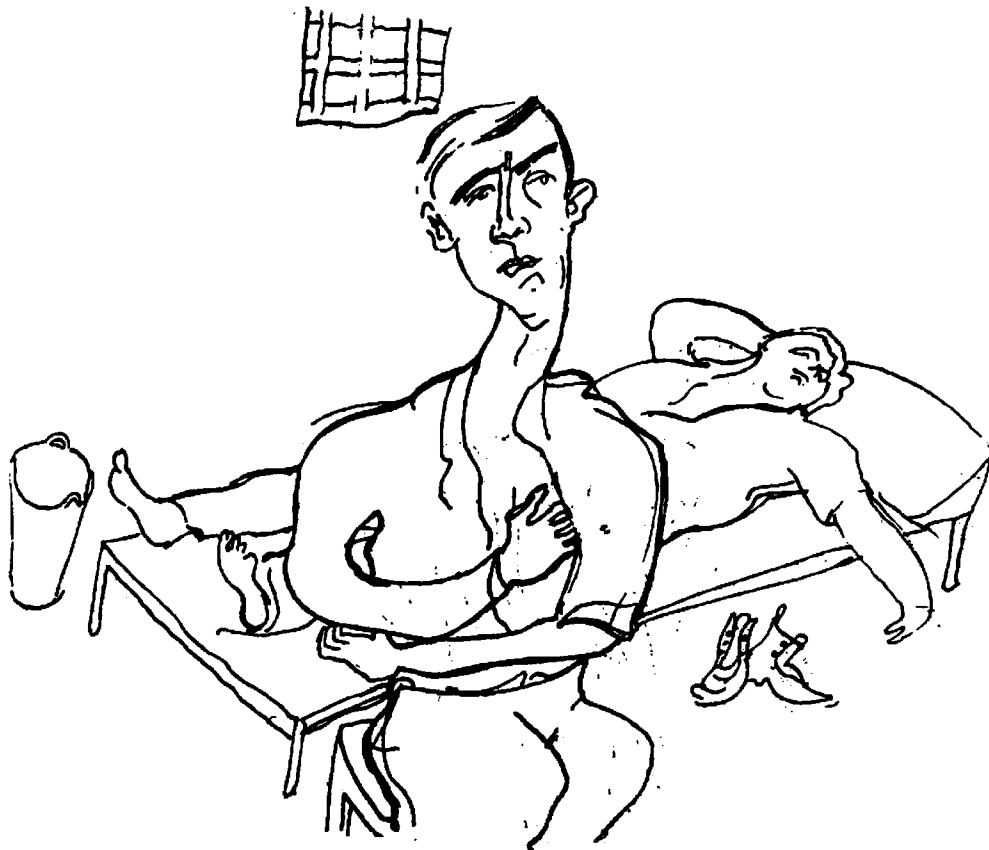


## Kapitány úr Kecán

Részlet az új Garabonciás-ból

B. Szabó György illusztrációival

A tömlőc mélységes fenekén ülök és va karódzok. Mellettem meg horkol valaki: csöndesen kezdte rá az előbb mint a jól megsza lonnázott fűrész, de most már úglátszik az erdők szálfaít vagdossa. Meg kellene rángatni kicsit, vagy hozzávágni a cipőt; még az a legcélszerűbb, akár fel se kelek hozzá. A lábbeli, az könnyen lejár a rabembénel: nincs benne úgysem pertli, vagyis cipőfűző.



Ülök a tömlőc mélységes fenekén, bolhák szökdécselnek körülöttem; szabad és boldog bolha, önként szegődött ide a priccse. Kicsit veszélyes az ő élete is, a bolháé: egy roppanás és kész — de mit akarsz? Vállalni kell a sorsot embertársaim a tömlőc fenekén is s ha megkérded tőlem: hogy kerültél ide Józsi — hát nem mondhatok mást, mint azt, hogy úgy jött és pont.

Kapitány úr Kecán küldte rám a fegyvereseit. Ketten voltak, hosszú nagy emberek, én meg csak magam. Méregettem a távolságot szobámban az ajtóig meg az ablakig — nem mutatkozott semerre a szabadság útja ezek elől.

Akkor a mancosabbik rátette vállamra a kezét:

— Megvagy he, jómadár! — Ennyit szólt csak, holott azt kellett volna mondania, én legalább így képzeltem, hogy „ön a mi foglyunk, a törvény nevében”. Ki akartam oktatni őket erre, de tekintetem öklös nagy kezükre esett. Te Józsi — szóltam magamhoz — bolond cselekedet lenne, ezek majd pofonvernek. Nem lenne egyszerűbb velük menni, szó nélkül?

Így történt pontosan a dolog s most erősen tűnődöm, hogy odavágom mégis a cipőmet a horkoló priccstársamhoz.

Nem nyúltam mégsem a lábbelihez: csak olyan a horkolás is, mint a lelkiismeret fűrésze. Elvágthatod egy percre, úgyis rákezd megint. Meg aztán, miféle jó származik rám abból, ha Tardics Dávid felriad álmából? Erősen mérlegelendő ez a körülmény is. Dávid a Deszkáserdőben löccsel megnyomorította Kajdacsit, akit lepedőben vittek az ügyeletre. Ott meg Dávidot vasba ugyanoda. Ennyi történt, nem is tud mást mondani ez a Kajdaci, csupán ezt; örökké ezt mondja s kit érdekel, ha már tizenkétszer hallotta?

Néked persze újdonság ez is s most arra lennél kíváncsi, miért kerültem én oda, a tömlőc fenekére.

Kerülgetjük ezt a kérdést, látom már, mint macska a forró kását Hunyorgatok váltig feléd, hogy érts belőle. Az igazság szüntelen keresése, amelyet én már annyi éve űzök, az van emögött is. Ámbátor kapitány úr Kecsán eljárásában is van némi jogalap: bitangul mégsem lehet úgy ide-oda sétálni az országhatáron, különösen pedig egy egész hátizsáknyi tűzkövel nem. S ha a nyájba ilyen idegen juh téved, jogos azt szemmel tartani, elismerem. Telepingálják majd a papírt Bige Jóska nevével — azt viselem annyi sok év óta, amióta megkereszteltek — s akkor Kecsán kapitány úr egy nap orrára teszi az aranyvikkert és fejemre olvassa a két hónapot, ez lesz a vége úgyis. S én fellebbezni fogok újabb magasságos hatalmak felé, de hasztalan.

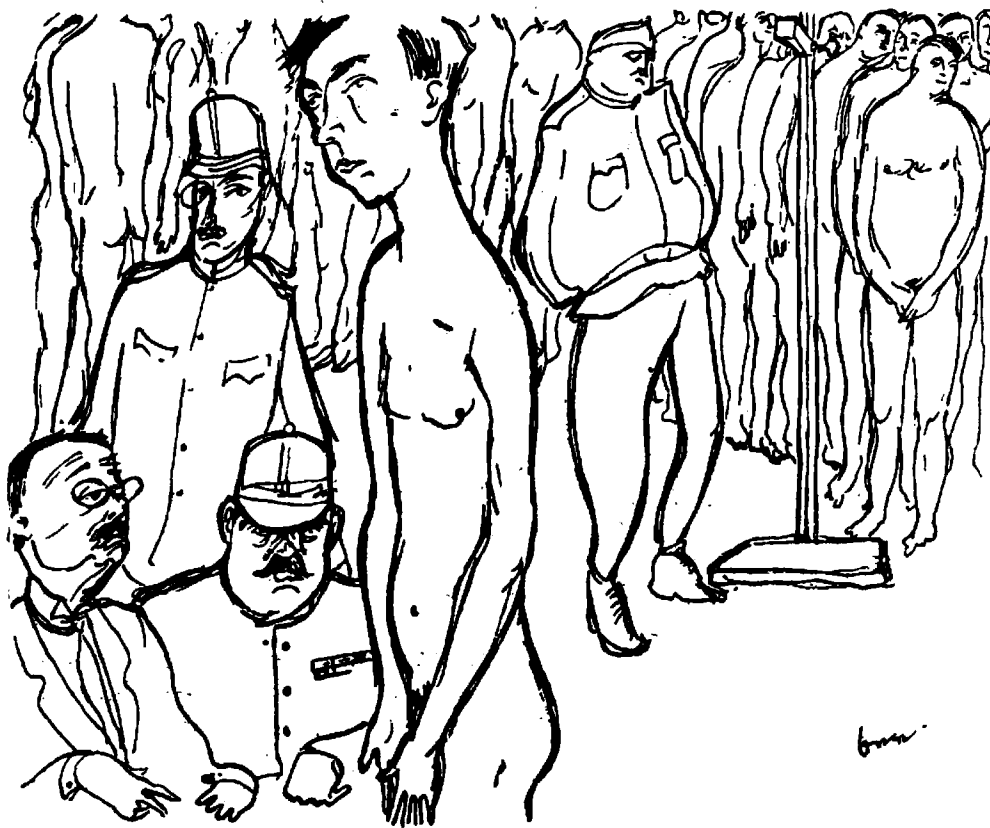
Olyan megértővé érlelt engem a sorsom, hogy magam is csodálkozok néha. Talán a bajusz teszi, vagy az évek? Ámbátor bajusza Dávidnak is van s még korosabb is nálam, mégis löcsöt ragadott a Deszkáserdőben, Kajdaci ellen. Igaz, nála leány volt a dologban s ilyenkor felfüggeszti az okos mérlegelést a férfiember.

— Riszálta, csak riszálta magát... én meg oda a löcsöt. Így volt.

Hinnéd, hogy a Kajdacsit panaszolja a Dávid, hogy az risztálta magát, pedig a Juci volt. Okos mérlegeléssel a Juci érdemelte ki — mégis a Kajdaci fején csattant el a löcs.

Titka azért még mindig van az életnek elég — tűnődtem vakarózva s hallgattam álmatlanul a Dávid horkolását.

Titka azért van az életnek elég. Mikor négy év előtt a sorozómérce a fejemre esett — ott álltam pucéran és dideregve egy nagy teremben — a fejemet ért ütés pillanatában felködlött bennem a régi mese:



— Fejemen egy koppanás, szaladj te is pajtás...

Szaladjak igen, de hova, merré a veszedelem elöl, amikor besoroznak majd az aranygallérosak s fegyvert forgatni küldenek a frontra, a nagy világégés kellős közepén. Mon-

dom, nagyon érzékeny ponton ért akkor a csapás a fejemen és bódultlan válaszoltam a hozzámintézett kérdésekre

Katona leszek, ez dörömbölt bennem, annál is inkább mert kedvtelten nézegettek a sorozók. Egy pakompártos, aranygalléros még évődött is velem:

— Aztán, miféle katona szeretnél lenni, legény?

— Én semmiféle — ez volt a nyelvemen, de ezt csak nem mondhattam meg nekik. Álltam az aranygalléros belémfúródó tekintetét — ebből baj lesz Józsi, alighanem, döb-bentem rá a valóságra s megint csak dörömbölt bennem, hogy fejemen egy koppanás szaladj te is pajtás. S akkor kivágtam merészen.

— Finánckatona, az szeretnék lenni.

Hallottad volna, hogy nevette mind a bizottság. Az írások kezében megállt a sebesen mozgó toll, a terembe behanyatló napsugár az is vígan bokázott az asztalon, a tintatartók között, mintha felhívna ő is figyelmüket: halljátok csak, amit ez a regruta mond. Hogy finánckatona szeretne lenni, királyi pénzügyőr, dohánypalánták csősze, pálinkafőzők felvigyázója éppen most, a háború kellős közepén. Spenótzöld ruhában szeretne flangálni, meggörcsített gyíklesővel az oldalán — ej, ej, jobb volna talán együgyűnek nyilvánítani és bolonddá bélyegezve kiszuperálni. Bele is hökkent mind az aranygalléros, meg az is aki bársonyfekete parolinján három aranycsillagot viselt, az is tünődve, kissé gyanakodva nézte fejmértékemet.

Egy másik, szemüveges nyurga az úgy kelt fel a sorozóasztal mellől, mint valami eleven tilalomfa. Szava is, melyet a világbaejtett, mind csupa túske volt. Bolond ötletemet kacskaringós paragrafusokkal igyekezett visszaverni, mondván, hogy illet, finánckatonát sorozni a bizottságnak joga nincsen. Civil volt és kemény manzsettá zörgött a kezén, azt rázogatta felém. Rámmutatott, talán, hogy tapossuk már el ezt a férget, ötletével, együtt. Tegyük bakává vagy tűzérré — finánckatonát, pénzügyőrt mi nem sorozunk! Nyolcvannégyes törvény, hetvenegyes törvénycikk, negyvenkilences bekezdés, tizenhárom pont.

Elvesztél József, finánckatona nem lehetsz, a törvény számjegyei mind ellened jöttek. Spenóthuszár te nem lehetsz, oda a béke mélységes éveiben kellett volna kéredezned, ez a sorozás csak azoknak szól, akiket a rajvonalba irányít a háború, nem pedig a dohánypalánták felügyeletére.

Az ember azt hinné, hogy menten el is tapostak mérgükben. A sorozóbizottságon azonban erős zavar lett úrrá. Ilyet még nem mondott nekik regruta és a pókhasú öregúr, aki mint valami vezér ágált a komisszió élén — az is volt, ő volt a vezér ott, az óbester — az hetykén odasózott maga is: néhány paragrafust a manzsettát zörgető civil felé. Hogy úgymond őt semmi sem korlátozza. Ő sorozhat testőrt is, sorozhat vártüzért, bakát, császár vadászt meg tengerészt, neki egy civil ne mondja, hogy finánckatonát nem sorozhat. Lévéen a finánckatona is most a hadrakelt seregek kiegészítő segédszerve — negyvenkettes császári rendelvény tizenkettes pontja. Tehát igenis, finánckatona is sorozható!

Balgán a világha lökött szavam tehát meggondolkoztatta a magas bizottságot. Tűzbejöttek olyannyira, hogy megállt a sorozás és az őrmesterek nem löktek újabb meztelen legényeket a mérce alá. Láttam már, hogy itt a császár meg a király ütközik meg, a császári meg a királyi törvény: ebbe kapaszkodj te bele — ez volt a szemem előtt. Már majd kékre fagytam ott a mérce alatt, nagy pőreségemben s ők még mindig nem döntöttek: sorozhat-e fináncot is az asszentáló bizottság.

S győzött is végül a császár nevével az ajkán a legrangosabb, az óbester. És kihirdette a bizottság előtt, hogy eleget téve kívánságomnak, finánckatona legyenek. Sebeskező katonairnokok bevezették mindezt a törzslapokba, bélyegzők csattantak a papíron s engem a pénzügyőrség kebelébe utalt a sors keze. Úgy néztek rám mind, akár egy eleven csodára, hogy a háború kellős közepén ilyesmi is létezhet.

Mondják, hogy utánam még ketten kísérelték meg ezt a dolgot, őket azonban az óbester úzte szörnyű káromkodások közepette a bakaság soraiba, ezeket kiáltozva:

— Majd adok én neked fináncot, spenóthuszárt. Majd mész a rajvonalba, hazát védeni, büdös.

Ügylehet, hogy lelkében addigra neki is kétségei támadtak: hátha engem sem volt joga a pénzügyőrök kebelébe utalni. De már akkor én messze jártam, mint a madár, keresgéltem a finánckaszárnyát, hogy minél előbb befogadjon.

Nem mondom éppen, hogy megörültek ott nekem. Úgy nézték a sorozócédulát, hogy ilyen még nem volt: sűrű fejkavarások közepette. Betört a háború közéjük is, a fináncság soraiba s most ők sem tudták, hogy a magas pénzügyminisztérium vagy közvetlenül

a felséges császár parancsnokol felettük, kakukfiókat ültetve egyszerűen soraikba. Dehát: lila nagy pecsét volt a sorozócédulán s a pecsét mindent eldöntött.

Ahogy most itt a tömlőc fenekén átgondolom futó éveimet, bánatos helyzetem el- lenére mosoly ül ajkamra. Elég volt egy szó ugyebár ahhoz, hogy megmenekedjek a hősi haláltól, vagy rokkantságtól, szenvedéstől; frontra nem mentem soha, csak vigyáztam a dohánypalánták sáfárait és üldögéltem hosszú éjszakákon pénzügyőri minőségemben a pá- linkafőző üstök szájánál: ne csorgasson adózatlan cefrepálinkát a hordóba a gazda... Mondom, ha ezt így elgondolom, rá kell mondanom: de bolond is az élet. Vagy inkább arra, hogy de bolond is az emberi gépezet, amely a legsötétebb háború fenekén is arra gondol, hogy minden pálinkafőző üst mellett finánc üljön, puskával a vállán és karddal az oldalán. Mert velem így volt: én a telecskai határ dohánypalántáit őriztem, egyedül azokat. Meg arrébb, a szállások népének pálinkafőzését vigyáztam, ez volt az én háborúm a népek ellen, akik pedig honpolgárként a háborúskodók innenső feléhez számítottak.

De halljad csak aztán, hogy lett tovább az életem, így talán helyesen értelmezted majd, miért is kerültem a tömlőc mélyvége-fenekére. Mikor a nagy háború véget ért, ki- lencszáztizennyolcban a népharag a dohánytermelő falvakban először a fináncság ellen fordult. S hiába jött a parancs, hogy harminkét élessel a patróntákában s a takarót óriás- hurkaként a torniszter körül, teljes marsadjuosztirungban vonuljunk a központok felé — bi- zony mi éjnek idejében, ágyból kiugratva atlékon át — manliheres parasztok már erősen szorongatták a fináncszárnya utcai részét — mondom, így menekültünk a kertekalja irányába, onnan meg ingben-gatyában masíroztunk a szomszéd falu felé. Pedig november volt s a fenti öltözék nemigen látszott alka' masnak az időjárás viszontagságai ellen. A népharag ellen viszont megvédett, így legalább nem volt rádírva, hogy finánc voltál.

A telecskai országúton arra Duboka felé valóságos kísértetjárás volt a novemberi éj- szaka akkor. Loholtunk mi négyen fináncok fehér alsóban, amikor lódobogás ütötte meg fülünket.

— Elvesztünk, — néztünk össze egymással. De nem a! Szakvári tekintetes jegyző úr, ő volt a lovas, ő lopta ugyancsak életét. Kucsma volt a fején, de ingben gatyában ő is. Mondtuk is neki:

— A tekintetes úr ott lóháton még jobban fázhat, mint mink.

Káromkodva hagyta rá, hogy igaz. Megkérdeztük még, hogy miért nem fedezte visz- szavonulását a kakastollas csendőrökkel.

Legyintett.

— A csendőrök ott futnak legelő, ingben gatyában azok is.

Ügylátszik, ha feltámad a népharag, a hatalom altiszti rangsorban lévő szolgálai kizá- rólág gyolcsos ruhában lophatták életüket. Legalább ezen a tájon, tizennyolcban így volt.

Ebből viszont újabb veszély háramlott reánk fináncokra. Mert ha mindenki, ágyból kiugratva ily lengén szökik, így fordul ki az országútra, még csendőrnek is nézhetnek! Szerencsére Dubokán igazoltak: csak fináncok ezek. S mert ott nem volt dohánytermelő, csupán megkorholtak négyünket és léckerítéssel felfegyverzett őrség kísért a falu hatá- ráig: fel is út, le is út.

A lécekkel és husángokkal még sokáig integettek felénk a falusiak. Fenyegetés volt-e, hogy erre a tájra vissza ne jöjjünk többé, vagy a búcsúkar integetése csupán, nem tu- dom. Lépkedett a fináncság szaporán s köztük, a soraikban én is, új holnapok elébe, ame- lyek biztatóak éppen nem valának. Sőt.

Ömlött a szó a számról eddig, halhattátok, de ha arra a pontra érek: mi is történt végig velem az elmúlt két esztendőben, elnémulok egyszeriben. Addig, hogy finánc azt vállalom, meg azt is, hogy leszereltem mint katona: kétszázhegyven korona ütötte marko- mat. De azontúl?

Nem tudom, tekintetes kapitány úr, kérem. Hánykódás volt az én sorom, a szegény emberé. Hogy javarészt hol? Adamonya falu fejevári járás, kapitány úr, kérem. Hogy ott mit csináltam? Segítettem a postamesternek. Hogy mit segítettem neki? A postát széthor- dani, kapitány úr, kérem.

Hogy felesküdtem-e? Esküdtem sok mindenkinek már, tekintetes úr, de ott Adamo- nyán senkinek, ott csak a postatargoncát toltam az állomásra meg vissza. Hogy nincs-e vörös folt a lelkemen? Nem tudom én mi az. Az átlépést a határon, azt vállalom, meg azt a kis tűzkövet is, de úgy vegye a kapitány úr: hazatértem én egyszerűen, hányatottsorsú ember. Egy kis tűzkövével igaz, de nem tudtam, hogy bűn a tűzkő. Úgy gondoltam, inkább áldás, mert nincs gyufája a népnek. Hogy fogjam be a számát? Igénis kapitány úr.

Kecsán kapitány faggat egyre, azért is küldte értem a fegyvereseit.

— Lesz ott még más is, nemcsak Adamonya, fejevári járás — szokta mondani, ha maga elé idéz. Meg, hogy miért éppen most jött meg a honvágyam, mikor a vörösöket odaát elnyomták?

De én állom a tekintetét ilyenkor: noyan, hát elnyomták őket? S a kapitány úr ideát ilyen pontosan tudja? Ej-ej, szól a gondolatom, csodálatosak is az élet útjai. Volt odaát is egy kapitány úr, kapitány úr Vasvári, az is folyton kérdezgette az Adamonyát meg a többit, míg nem a hátamra vettem tornisztort, kevés tűzkövel igaz, és átaljöttem. Itt meg ugyanez a faggatás örökké. Ej-ej, milyen nagy is ezeknek a kapitányoknak a testvérisége... Dehát én buta vagyok, tudatlan ember, legutóbb postakihordó, mit tudok én a dolgokról?

Talán letörölnénk spongyával az egészet, mint valamikor a negyedik bében a pátareknél: hogy jöjjön az új számadás, kapitány urak. Ezt szerettem volna neki folyton megmondani, ha meghallgatna. De csak forgatja vadul a szemeit és ripakodik rám, fenekedik. „Az életedet, Bige Józsi, terítsd ki erre a kapitányi asztalra” — de valahányszor így rázendít, megint, kezdem mondani neki a finanszírozást. Meg hogy léckerítéssel kísérték végig a dubokai országúton. Meg hogy kétszáznegyven korona, ennyit kaptam leszereléskor. Mire Kecsán kapitány úr mérgesen int a foglárnak:

— Vigye, vigye! — ordít utánam. S megint csak ide vissza, Tardics Dávid mellé aki a Deszkáserdőben leütötte a Kajdacsit.

Úgy fogad izgatottan a Dávid:

— Na, mi volt?

De én csak legyintek. Az egyedüli, amit elárulok neki:

— Mink ketten ezzel a Kecsán kapitány úrral sehogy sem tudjuk megérteni egymást...

Mert nappal beszédes a Tardics Dávid, a cellatársam, jó cimborá, nappal nem is haragszok rá. Csak éjszaka, mert folyton horkol.

Reggelre levest csaptak a csajkámba, aprított kenyérrel. De zsírban a kenyeret megpirítani, úgylátszik, elfeledték. Rágós volt szörnyen, megpuhulni mégsem volt ideje, ad-digra megettük.

Nyújtózkodtam egyet és rövid tünődés után dörömbölni kezdtem a zárkán. Előbb csak kicsit, aztán jobban és még jobban, egyre jobban.

— Mi az a kutyaistenit, mi van — csörtetett felém a foglárak őrmestere. Kirántotta az ajtót és vasvillaszemekkel meredt rám: a szó elállt az emberben ilyenkor, de énbenem mégsem. Hivatkozva sebes szóval tudásbeli nagy szomjúságomra, szemébevágtam a kérelmet. Könyvet nekem! Olvasmányt, mert anélkül nem megy a rabság.

— Tán a zsurnált parancsolja a fogoly úr — csapott felém gúnyosan a hangja, olyanpíra, hogy a Tardics is röhögött. Kezem ekkor tiltakozva a levegőbe emelkedett:

— A zsurnált tiltja a fogházbeli ügyrend.

— No, lám — kezdte már rá az őrmester, hogy szitkokkal öntsön el a következő pillanatban. De hozzátettem sebesen a magamét.

— De már a paragraf huszonnégy kimondja: olvasmányt a jóviseletű raboknak a fogda könyvtára biztosít.

Erre már nyugtalan lett az öreg és pislogni kezdett maga mögé. Akkor még nem sejtettem mit takar a pislogása, de ő tudta miért pislog. A kegyes nevelőkönyvek képeiről a borítólapokat — mind megannyi szentet takart a vékony fluszpapír — eldohányozták régen az őrség emberei, cigarettának. Meg fűtöttek is a könyvekkel, begyújtottak velük s régen nem volt könyvtára az intézetnek, amit a paragraf huszonnégy előírt. S most egy bolond ni, könyvet követel.

Alkudozni kezdett: hallgassak, majd ő szerez könyvet. S szerzett is. Délutánra dugva hozta. Födetlen, füles könyv volt, mikor odadugta és felütöttem, vádoló pillantás esett rá rögtön.

— Könyv — védekezett mindjárt a foglár.

— Hát könyv — nyugtattam én is. Ő megtette a magáét. Nem tudom honnan szerzte, de az áll rajta: A polgári szakácsnő

Eztet olvasgatjuk most gondülőznek, Dávid nógat mindíg az olvasásra, kivált dél felé mikor már korog a has.

— Egybensült csirke — csapom fel valshol és sorolom. Dávid jóízűen odakuporog a lócára és hallgatja. Hogy szép nagy csirkét veszünk és megtisztítjuk, megmossuk s meg-

sózzuk, pár óráig állni hagyjuk. Tepsibe tesszük, adunk mellé pár kanál zsírt és kevés vizet.

Eddig unalmas, de itt felemelem a hangomat:

— Sütőbe téve, sűrű locsolás között puhára és pirosra sütjük.

Dávid csak hallgatja. Adámcsutkája minden pontnál felemelkedik, aztán megint le száll, mint aki nyel egyet. Ott, ahol azt mondja a szakácskönyv, hogy sűrű locsolás között hogyan pirítjuk, sütjük meg a jércét, ott annyira izgalomba jön, hogy felkel és járkálni kezd, annyira hat rá az olvasmány.

Na ez sem fog többé löccsel hadakozni, ezem, ha innen kikerül. Inkább otthagyja azt a Jucit és valami úriházba szegődik, szakácsnő mellé szeretőnek. S boldog a lelkem, hogy valakit ilyenképpen ietérítettem a bűn útjáról s kivezettem az emberi indulatok irratlan útvesztőiből, ahová egy szoknyariszálás taszította.

S mindezt egy fületlen, ócska szakácskönyv segítségével. Tíz kegyes imakönyv aligha lett volna képes erre.

Damó bácsit szeptember derekán tessékelték be hozzánk, harmadik lakótársnak.

Az úgy volt, hogy bejött a főoglár és vizsga szemmel körülpillantott. Az ördög tudná, mit szimatolt, de sejtettük, hogy esemény van a levegőben.

Nemsokára ketten tértek vissza, egy kövér ember is ott szuszogott az őrmester oldalán. Batyú volt nála, meg egy csikos cihába bújtatott dunna, annak keresett helyet az új szobatárs és letette csomagjait az egyetlen székünkre. Az ajtó aztán becsukódott mögötte, mi meg néztük egymást a Tardicsal. Szobatárs, ejha! Ő csak morgott valamit és elkezdte, most már csomag nélkül a járkálást fel alá. Nem volt egy szava sem hozzánk.

— Hm, hm — kráogtunk felváltva. Illetlen ember az ilyen, csak bejön közénk és se bű, se bá. Mondhatná legalább, mi járatban fogták be, legalább azt. De úgy is szokták, hogy egyszuszra elmondja az ujonc, a jövevény, egész életét. Legalább változatosságot hoz egyhangú életünkbe, megfűszerezi kissé az ember gondját. De ez csak hallgatott. A kövér ember, csak járkált és fujtatott. Talán az egyetlen, amit észrevettünk, hogy folyton a nadrágját tapogatta.

Intek a szememmel Dávid felé, az megérti a pillantást és szabaddá teszi a széket. At-rakja a tarkacihás dunnát meg a motyót a szabad ágyra. Tessékeli aztán Tardics a jövevényt a szék felé. Az pedig nemhogy megköszönne, vasvilla tekintettel inkább majd át-szúrja az udvarias Dávidot.

Furcsa bogár, az biztos, de most már rá se hederítünk. Felütöm a szakácsbibliát, hogy majd olvasok, rákezdem mormolva halkán — erre már felfülem és közelebb jön. Figyeli műveletünket.

— Az ember felüt hozzá négy tojást, jól elkeveri, csak arra kell vigyázni, ne legyen nyúlóssá. Mert az meglassítja, hogy a tészta összeálljon...

Bolondok ezek? — ez áll a kövér ember tekintetében, de nem szól még mindig, csak járkál. Erre már goromba lesz a Dávid:

— Ugyan, üljön már le fater, hisz elviszi az álmunkat.

— Üljön le nektek a radai rosseb — hördült fel váratlanul az új lakótárs — és megint nadrágjához kap. Aztán ujjával a könyv felé bök: — Mi ez itten, mit csináltok?

— Olvasódunk, nem lássa?

Ezt a Dávid mondja büszkén. Aztán, mint akit az olvasódás jobban érdekel minden-nél a világon, odaveti:

— A tojás ne legyen nyúlós, ezt értem, mert akkor a tészta nem áll össze. Gyurni meddig kell?

Erre már kitört a kövér. Kitör egészen gorombán:

— Tik bolondok vagytok vagy rabok?

— Lehettünk egyik is, másik is — oktatom ki. Az úgy illik azonban, hogy az beszél előbb magáról, aki bejön. Akkor majd mink is elmondjuk. Hasznára lehet magának, ha meggyónik.

Ezt már elismeri, látom a tekintetén: okos beszéd. Fújtat még egyet és megáll a szoba közepén.

— Lehúztak huszonötre tudjátok. Rámvágták a huszonötöt, azért nem ülök le. Nem ülök már három napja — mondta búsan —, mert ha leülök, már pattanok is mindjárt. Mintha belémszúrnának, olyan. Nem tudok csak hason fekve nyugodni, azért a dunna is, lassátok.



Az ő rejtélye tehát már megoldódott. Most még csak annyit, hogy Damó István rezezi lakós. Vasvillával ment az új csendőrökre, de leteperték: kapitány úr Kecsnán meg raverette a huszonötöt. Kész a számadás, a többi már csak bliktri.

Gomolyognak hát a felhők ezirányban is — döbrent fel bennem a felismerés —, nincsen biztonságban a honpolgár feneke sem!

Részvétellel teregettük fel a tarkacihás dunnát az üres ágyra. Mondja mindenki a baját sóhajtván és duruzsolva: új rabtárs érkezett no, nem rossz ember, csak félreértés volt köztünk. Mi nem értettük, miért nem akar leülni közénk, ő meg azt nem értette mit olvasó-dunk kínunkban. De az őszinte baráti tárulkozás, lám, áthidalta a szakadékot köztünk. Olyannyira hogy délután már nótáztunk is zümmögve, együtt. Igaz hogy Damó bácsi hasonfekve, de nagyon szép mély hangon hogy:

Vékony karó, vékony ág — jaj!  
Sose tudod merről jön a baj

Most már hármásban vidámabb volt nekünk. Ha a Dávid sokat horkolt, nem őt böktem meg hanem a mellettem fekvő Pista bécst.

— Ugyan nyögjön már egy-kettőt, talán abbahagyja.

Nem is volt nehéz rábeszélni, nyögött az mindjárt akkorákat, hogy Tardics ijedten megszakította a horkolást. Csak azt nem tudtam kitalálni, hogyan ösztökéljem horkolásra a Dávidot, ha a Pista bácsi nyögdéssel túlságosan.

Űzte ott mindenki a maga mesterségét napestig, sőt napszállta után is éjszaka a fogdában, a numeró háromban. Annyi volt már a tennivalónk, hogy nem is győztük sokszor. Damó István a rácsos ablakon át az időjárást kémlelte. Lesz-e eső, azt leste mindig, kezdettől ahogy a szobába lépett. Mert bár honpolgári büntetését kiállta keményen, nem olvadt bele a nemtörődömségbe s nagyon aggasztotta a szeptemberi szárazság, a tarlok miatt. Nem kevésbé volt tevékeny Tardics Dávid sem: erősen támogatta sóhajásaiban Pista bécst, bár ő mint béreseember csak félkvadrát kertet mondhatott magáénak, azt is csak művelésre. Különben is üzent a Juci: fene a pofádat Dávid, csak ennyit üzent, de annak mélységes értelme lehetett, az üzenetnek, mert igen felvidította.

Mind el volt foglalva a szoba, reggeltől estig, mind tervezett, méricskelt, életét rendezgette arra az esetre, ha kapitány úr Kecsnán netán üzen értük: na szedd a sátorfádat és menj, többé ne lássalak! Csak én a betűk embere, az iskolás én süllyedtem egyre mélyebbre bánatomban. Ád-e majd utat az élet, kuckót valahol, talpalatnyi helyet, hogy megkezdhessem én is pallérozni azt, ami ebben a percben egyedüli vagyonom: pusztá életem további folyását.

Lombjavesztett, szomorú körtefa ágai nyulkááltak a semmibe, az ég felé, azt keringtük körül lépésben a fogda udvarán. Októberbe hajlott már az idő s ahogy léptük, lépegettük a végtelen kört, bús nóták lelke kaparászta és birizgálta torkomat: dudolj már na, engemet éppen. De már az túlzás lett volna, az ember legfeljebb a füttyszóig merészkedhetett, azt is csak úgy, hogy méregette mindig a távolságot a strázsa füléig. Elöttem a Damó Pista bácsi háta — még mindig nem üzent érte a kapitány úr — arrébb meg a sánta suszter, akit már nem is érdemes beleszólni életem történetébe, majd meghallják mindjárt: miért.

Lépkedtünk a körtefa körül, mikor rikoltva jött a hang a bejárat felől: Bige József.

— Ki a sorból Bige József — harsogta a strázsa, mintha ez eddig, ki tudja milyen megtiszteltetés lett volna, keringeni a fogda udvarán. Füttyszóra csücsörített ajkam kismult hirtelen, a nyeldeklőm viszont erősen mozgott. Na de azért: majd megmondják mit akarnak!

Mert valamit akarnak tőlem ott a kapuban. Került a sor még egyet: hívtak és men-nem kellett.

Ide hozzám: így az egyik strázsa. Hát mentem. A másik még hangosabban: ide hozzám. Hát megint mentem.

— De sokan vagytok az ég szakadón rátok — ezt mondta volna az egyszerű parasztember, a Damó bácsi, vagy a Tardics Dávid Kézről kézre megy ám a rab, mint a legfinomabb áru: hijja ne legyen. S végül kiköt az iroda előtt.

Odabent kapitány úr Kecsnán feltette az aranykeretűt és rámnézett. S úgy jött most felém a tekintete, mint két egyre növekvő szemgolyó. A szája meg irtó nagyra nőtt és abból jöttek a szavak, a szájából. Megtisztultál Bige Jóska a tüzkövek súlya alól — hallottam — ámbátor vállad mögött még mindig ott van Adamonya falu, fejevári járás. Ott



függ és függeni fog sokáig, el ne bízd magad Függni fog a gyanú árnyéka rajtad mindég-  
től és mindörökké — de azért most mehatsz.

En úgy hallottam, hogy e szavakkal szolt hozzám a kapitány úr, bár lehetséges hogy  
nem éppen így mondta, nem egészen így. Szárazabban. Hogyhát a fennforgó ténykörülmé-  
nyekre való tekintettel, s vonatkozással erre vagy erre, latbavetve az eltöltött vizsgálati  
fogságot.

Keze még egyszer intőleg felemelkedett: — s most olyan volt mint egy cvikkeres pró-  
féta — térj magadhoz ember, válassz magadnak járható utat a széles hazában. Még ifjú  
vagy és erőteljes, fogd a kapa vagy az írótoi nyelét és munkáld a jövőd, Bige József! S  
el ne felejtsd, hogy a kéthónapi áristom, az két koronával számítva hatvan napra annyi,  
mint százhusz korona — az államkincstárnak . .

— Majd behozom kapitány úr — dadogtam, de ő intett, hogy hallgassak.

Ő kitérta az utat, megmondta az övét tekintet nélkül arra, hogy én miként vélekszem  
a dolgokról. Az ügyis csak zagyva, buta dadogás, felelőtlen fogadkozás, amit a rab sóhajt  
el abban a pillanatban, mikor szabadul.



HANGYA ANDRÁS

VÁZLAT (ceruza)